

המערכה על בנגלה-דש

מלחמת
הודו-פקיסטאן

1971

אל"מ דב שיאון

הקרקע בבנגלה-דש קובעת את האסטר-טגיה של התוקף ושל המגן כאחד. בבנגלה-דש נפגשים הגדולים בנהרות העולם — הגנגס והברהמפוטרה — המבת-רים אותה לשלושה שטחים, אף הם עתירי נהרות, אגמים, ביצות ושטפונות. זהו שטח אידיאלי למגן וקשה ביותר לתוקף. לא היה ספק כי האסטרטגיה הפקיסטאנית תהא להשהות את המתקפה ההודית ככל שניתן, כדי לתת לסין ולארה"ב הזדמנות להתערב במסגרת האו"ם או בזירה עצמה. מאותם שיקולים עצמם היתה המגמה ההודית לערוך מלחמת בוק קצרה ומכרעת כבר בשלבה הראשון.

שיקולים פוליטיים — שלא לאפשר לתוקף להיאחז באדמת בנגלה-דש משחררת ולהעביר אליה את ממשלתה הגולה — וכן הערכת כיווני ההתקפה האפשריים קבעו את תכנית ההגנה. היא התבססה על מעוזים גדודיים, בעיקר בפאת מערב ובי-מובלעת שבצפון-מערב; מעוזים אלה הקיפו למעשה את כל גבולות המדינה, לאורך אלפיים קילומטרים ויותר. תכנית נוקשה זו ריתקה את כל הכוחות לקו ללא יכולת לנהל קרב-הגנה גמיש. המפקד הפקיסטאני, גנרל ניאזי, החליט להגן על כל שעל אדמה.

הפיקוד ההודי אכן קיווה לכך שהאויב

יבחר בכרירה של מגננה קשוחה. הוא תיכנן מספר ניכר של פריצות בין המער-זים, קידום מהיר של כוחות שיעקפו אותם ושימשיכו בחיפזון למרכזי המדינה; זאת כדי שלא יוכל האויב להסיג את כוחותיו מן הקו הקדמי ולנהל קרב השהיה במע-גלים מצטמצמים והולכים סביב „קלחת דקה“. „קלחת דקה“ הוא המשולש שנוצר סביב הבירה על-ידי מפגש הנהרות גאמור-נה ומגהנה, שהופכים את האיזור לאי-מבוצר במכשולי מים כבירים. פרט לקר-קע, היה גורם הזמן — המהירות והתמדת התנופה — הגורם החשוב ביותר בתכנית ההודית.

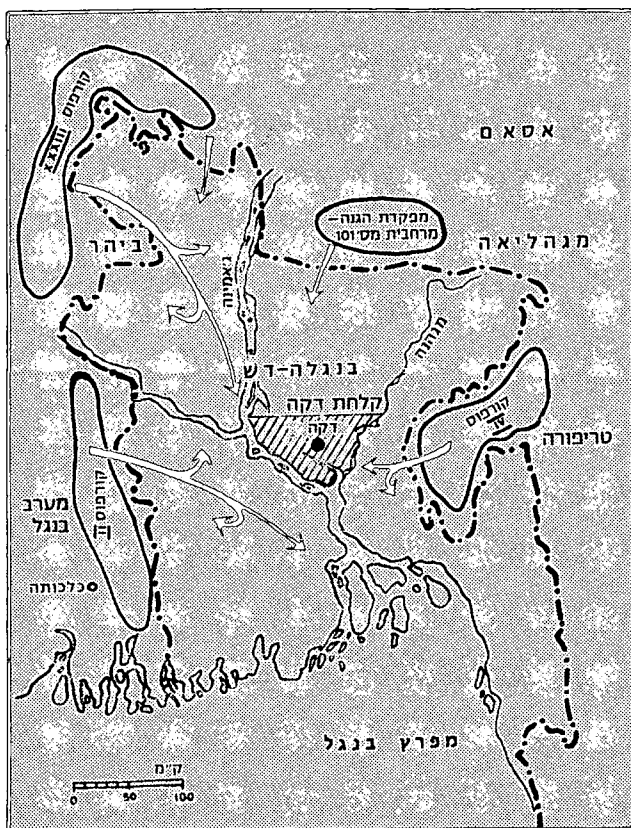
שני הצבאות ומפקדיהם היו אמונים על המסלול הצבאי הבריטי: לחימה אדוקה ויסודית, עקב בצד אגודל, והתקדמות בטוחה, שתבוא לאחר הפריצה וכיבוש היעדים הראשונים. ללחימה מעין זו ציפה גנרל ניאזי מעמיתו לספסל בית-הספר, גנרל אורורה ההודי, מפקד הפיקוד ההודי המזרחי. אולם זה לא נהג כמצופה ממנו. בידעו כי עליו להגיע לבירה בהקדם האפשרי — ולא יאוחר מתריסר ימים מ-פתיחת המתקפה, הבין כי עליו להען, לוותר על מושגים טקטיים מקובלים, „לפ-

תוח את כל הסכרים“ ולתת לכוחותיו שי-יפרצו מכל הכיוונים ושישטפו את הבירה לפני שעמיתו-יריבו, ניאזי, יספיק לבלמם. אי לכך התבססה תכניתו על שלושה מא-מצים עיקריים משלוש רוחות השמים, מאמץ לכל קורפוס, ועל מאמץ רביעי, משני, מצפון לשלושה. משימותיהם של הכוחות היו: ריתוק המעוזים והתקדמות, תוך עקיפתם, אל צירי התנועה של ה-אויב כשכיוון ההתקדמות של כל כוח — איזור הבירה. לא נקבע שלב ב' המסורתי. גנרל אורורה החליט לאלתר ולא לנהוג לפי מוסכמות קבועות. הוא לא תיכנן את-נחתות להתארגנות מחדש; מאמץ שי-ליח יתוגבר ל„דהירה“ קדימה. כל זה בבחינת נאה דורש; אך כיצד לקיים תכ-נית זו בארץ שסועת מכשולי-מים שרחבם קילומטרים, על-ידי צבא, שהסכין ללחימה שמרנית. הבנוי בעיקר מדיביזיות חי"ר הרריות? אורורה בטח במפקדים וברוח גייסותיהם.

כשעלה הדבר בידם הופתעו הם עצמם כשם שהופתע האויב.

כוחות ומשימות

הצבא הפקיסטאני בבנגלה-דש — ארבע

תפישת
„מערכת הבוק“

תשיעית ננטשו. משנוכחו הפקיסטאנים לדעת כי ההתקדמות המהירה של הוודים עלולה לסכל את תקוותם להיחלץ מכיתור ולסגור את פתח הנסיגה למרכז. אולם למעשה חסמו יחידות הקורפוס ההודי את המעברים רק ב-14 בדצמבר. לאחר עשרה ימי לחימה. התקדמותם הואטה על-ידי הפקיסטנים הנסוגים; אלה הגנו בעיקשות על פינוי נשותיהם ומשפחותיהם. כן הוראטה התקדמות הוודים מחוסר ציוד גיי-שור; הם נאלצו להשתהות עד שחיל-האוויר יעבירם במסוקים.

★

קורפוס מס' 33, שתקף את המובלעת ה-צפון-מערבית, פרץ במאמץ דיביזיוני עיקרי מצפון לעיירה הילי לכיוון מזרח ובי-שני מאמצים חטיבתיים משניים מצפון ל-דרום. בגזרה הררית זו גילו הפקיסטאנים התנגדות עיקשת ונלחמו בגבורה. המאמצים המשניים נבלמו לאחר 4 ימי לחימה, שבמהלכם נכבשו מספר ערים תוך חדירה לעומק של כחמישים קילומטרים. המאמץ העיקרי, שפרץ במגמה לחתוך את "צואר" המובלעת, עמד במחצית משימתו לאחר ארבעה ימי קרבות. מרבית הכוח פסח על העיירה הילי והתקדם מזרחה ואילו חלקו כבש את העיירה לאחר שהשי-מיד את מגיניה.

המאמץ החטיבתי, תחת פיקוד מפקדת הגנה-מרחבית מס' 101 בצפון, נבלם בי-שלב התחלתי. בלימת הוודים הושגה על-ידי תגבור המערך החטיבתי שהגן על

יום ה-"ע"

לפי הגרסה ההודית ביקרה בערב ה-3 בדצמבר ראש-הממשלה, הגברת גנדי, בי-כלכותה, מקום מושבו של הפיקוד המזרחי. מששמעה על ההתקפה הפקיסטאנית בי-מערב חזרה במטוס לדלהי. מאוחר יותר בלילה קיבל פיקוד המזרח "אור ירוק" ועם שחר תקפו כוחותיו מכל הכיוונים ובכך החלה מלחמת השחרור של בנגלה-דש.

סיפור המעשה

הקורפוס השני תקף בשני מאמצים דיביזיוניים צפוניים לערים ג'סור ובוירה. המגמה היתה לשחרר איזור רצוף ראשון ולתפוס את המעברות על הנהר מאדה-מאטי; זאת כדי למנוע מהאויב לסגת לעבר מעברות הנהר מנהה ולעבר דקה. המאמצים התפצלו למספר פריצות, שתכליתן כל אחת מהן להגיע לעיר החולשת על מעברות הנהר ולנתק את מסילת-הברזל העוברת לרחבה של החזית ובערפה.

הכוח התקדם במהירות סבירה. הוא ריתק את המערכים המבוצרים ועבר ביניהם בשטח קשה תוך שימוש בכל אמצעי-התורבלה המאולתרים והאפשריים ובסיועם של ה"מוקטי בהיני" והאוכלוסיה המקומית. למחרת כבש הכוח עיר החולשת על מסי-לת-הברזל הרוחבית. כעבור יומיים, ב-7 בדצמבר, שוחררה העיר ג'סור ללא קרב. לאחר שהפקיסטאנים פינו אותה בחפזה, מערך חטיבתי מוגבר ומטה הדיביזיה ה-

וחצי דיביזיות חי"ר, כמה רבבות ביחידות נוספות — היה מצויד לפי תקנים אמריקניים. העולים בהרבה על אלה של הצבא ההודי. הכוח האווירי היה זעיר (18 מטוסי קרב "סייבר"); הסיוע הארטילרי — בתקן חסר; השריון — מועט.

ההיערכות להגנה • דרום-מערב — דיביזיית חי"ר (מס' 9); מובלעת צפון-מערב — דיביזיית חי"ר (מס' 16); צפון — חטיבת חי"ר אחת; מזרח — דיביזיית חי"ר (מס' 14); משולש הבירה — שאר הכוחות. וכנראה דיביזיה מס' 36.

הצבא ההודי, שרוכז תחת הפיקוד המזרחי, מנה שבע דיביזיות בשלושה קורפוסים, מפקדת כוחות הגנה-מרחבית, שפעלה במבצע זה ככוח גייד, וכוחות ה"מוקטי בהיני" — כמאה אלף איש.

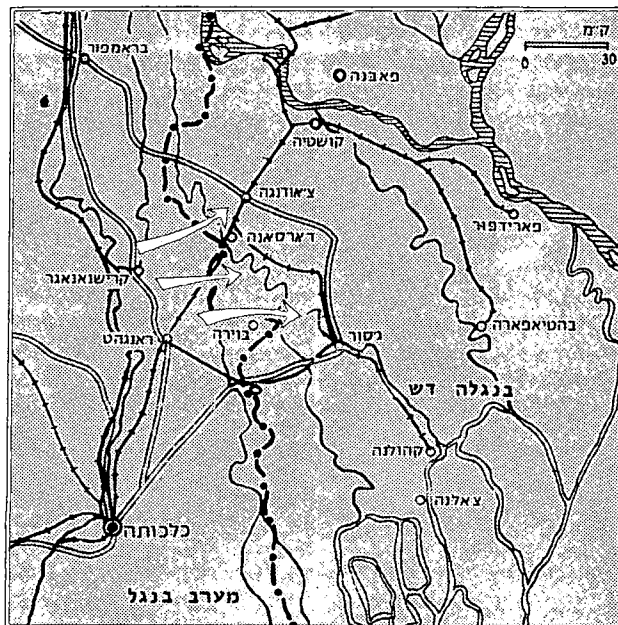
ההיערכות למתקפה • קורפוס מס' 2 — שתי דיביזיות חי"ר הרריות בתוספת גדוד טנקים בינוניים "T-55" וגדוד טנקים קלים "PT-76" אמפיביים. הקורפוס נסתייע בגדוד תותחים בינוניים 130 מ"מ ארוכי-טווח וביחידת הנדסת-גישור. משימת הכוח — פריצה מכיוון מערב לעבר דרום-מזרח נגד דיביזיה מס' 9 הפקיסטאנית.

קורפוס מס' 33 — דיביזיית חי"ר הררית אחת ושתי חטיבות בתוספת גדוד טנקים קלים "PT-76" אמפיביים. הקורפוס נסתייע בגדוד תותחים בינוניים 5.5 אינץ' וביחידת הנדסת-גישור. משימת הכוח — פריצה במספר מאמצים למובלעת הצפון-מערבית והתקדמות לכיוון דרום-מזרח. קורפוס מס' 4 — שלוש דיביזיות חי"ר הרריות בתוספת שתי פלוגות טנקים קלים "PT-76" אמפיביים. הקורפוס נסתייע בי-גדוד תותחים בינוניים 5.5 אינץ'. משימת הכוח — פריצה במספר מאמצים מן הגבול המזרחי והתקדמות דרומה ומערבה לעבר איזור הבירה.

מפקדת כוחות הגנה-מרחבית מספר 101 — חטיבת חי"ר אחת. משימתה — פריצה מצפון נגד היערכות החטיבה הפקיסטאנית שנמצאה שם.

לכוח ההודי המזרחי היה סיוע אוירי מתוכנן מראש לשלב הפריצה, ולפי קריאה בי-המשך. סיוע זה ילך ויגבר לאחר נטרול חיל-האוויר הפקיסטאני.

הפיקוד המזרחי מנה בסך-הכל כחצי מיליון איש, מהם כמאה אלף בקו ההגנה בגבול סין.

מבקעי קורפוס מס' 2

הגזרה בעיר ג'אמאלפור, הגם שטור הודי הצליח לצלוח את הנהר ברהמפוטרה ול- נתק את העיר מן העורף. התקדמות הקורפוס התעכבה בשל קרבות השהיה עיקשים של הפקיסטאנים, אף-על-פי-כן, לאחר עשרה ימי קרבות הצליח ה- מאמץ העיקרי בסיועם של ה-, מוקטי בהיני" לכבוש את העיר בוגרה, מושב מטה הדיביזיה הפקיסטאנית, והמשיך דרומה.

*

הקורפוס הרביעי, הגדול שבעוצבות הפי- קוד, אמור היה להשתלט על האיזור דרו- מית לנהר סורמה ומזרחית למגהנה, לח- סום את דרך האספקה והנסיגה מן הים על-ידי ניתוק נמל צייטאגונג שבדרום מפ- רץ בנגל ולתפוס מעברים על נהר מגהנה, הגובל עם דקה ממזרח. מפקד הקורפוס תקף בשלושה מאמצים דיביזיוניים: בצ- פון-מערב — לכיבוש העיר סילהט והת- קדמות דרומה; במרכז — מאגרטהל לכיוון צפון-מערב לעבר הנהר מגהנה; בדרום — שלוש פריצות לניתוק מפרץ בנגל וה- דלתא מהבירה.

הפריצה בצפון התקדמה בשלושה טורים לכיוון העיר סילהט ודרומה לה. כדי להגיע לשערי סילהט נאלצו ההודים לצלוח מכשול-מים ללא גישור. חיל-האוויר ההודי העביר את הכוחות בלילה במסוקים. היה זה מבצע ראשון מסוגו בצבא ההודי. המאמץ המרכזי, שפרץ במקום הקרוב ב- יותר לבירה (במרחק כ-60 ק"מ ממנה) נועד להגיע ראשון לדקה. הוא הסתייע ביחידות "מוקטי בהיני" שהקדימו ו, קיד- מו" את הגבול בגזרה זו. עיר מבוצרת נעקפה, שניה — נכבשה למחרת, שלי- שית — ביום השלישי ללחימה ורביעית — ביום הרביעי. ביום החמישי הגיעו הכוחות למעברות הנהר מגהנה. כוח מחטיבת החוד הצליח לצלוח את הנהר אולם שאר הכוחות נאלצו לחכות יומיים עד להעברתם בסי- רות, בדוברות ובמסוקים. הטנקים האמ- פיביים "PT-76" הרוסיים לא נועדו לצ- ליחת מכשול-מים ברוחב שני קילומטרים. מנועי הטנקים התחממו כעבור חצי שעה של "שחיה" בעוד שכל הצליחה נמשכה שלוש שעות, מחמת הזרימה המהירה ב- מגהנה. לבסוף דחפו וגררו את הטנקים באמצעות צי סירות מקומיות. לאחר הצ- ליחה הועבר הנשק המסייע באמצעים מאולתרים מרחק ניכר עד שהכוחות הגיעו למסילת-הברזל המובילה לדקה. לאחר

שבוע קרבות הגיע הקורפוס לטווח תות- חים מדקה הבירה הטור הדרומי חסם את המוצא אל הים. בסכמו לעצמו את המצב, לאחר שבוע קר- בות, ראה מפקד החזית כי טוב, בכל הגו- רות והשגו המשימות, פרט לצפון. בחששו כי החטיבה הפקיסטאנית תצליח לסגת ל- בירה ותצטרף לאלפי הלוחמים הפקיסטא- נים שעלולים לשפוך חמתם על האוכלר- סיה, החליט לחסום את דרכה. לתכלית זאת פקד על גדוד צנחנים שיצנח ויכבוש את העיר טנגאיל, צפונית-מערבית לבירה.

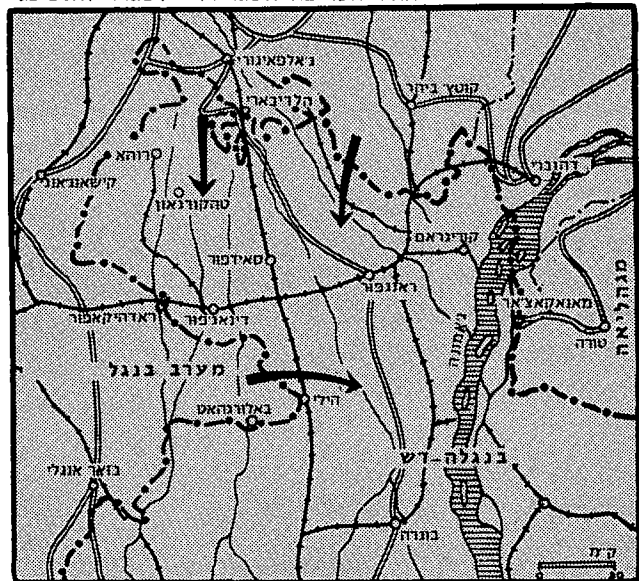
בשעתו נתפרסם בעיתונות כי הוצנחה חטיבה; "ניפוח" עוצמת הכוח שצנח נבע מכך שהצנחת האנשים הוקדמה הצנחת דמיים. הגדוד בתוספת נשק מסייע — תותחים הרריים ותותחים נ"ט — הוצנח ב-11 בדצמבר אחר-הצהריים. משימת הג- דוד, שנסתייע ביחידות חוקות של "מוקטי בהיני", היתה לתפוס את מעברות הנהר, לחסום את דרך הנסיגה לחטיבה הפקיס- תאנית ולהתחבר אל הכוח ההודי שנע מצפון לעבר הבירה.

הכניעה בדקה

ב-11 בדצמבר החלו יחידות פקיסטאניות על מפקדיהן, בגזרות שונות, להיכנע להו- דים. בדקה עצמה ביקש סגן המושל את עזרת או"מ בפניו הצבא והפקידות, אולם יחיא ח'אן ביטל את הפניה. ההודים הח- ריפו את הלחץ הפסיכולוגי בשדרם ל- מושלי הבירה שייכנעו. הם הגבירו את הפצצת המטרות הצבאיות בעיר. ההודים גם, "שברו" את הצופן הפקיסטאני, האוינו לשידוריהם והגיבו בהטעיות.

בגזרות המערבית, הצפונית והמזרחית כותרה שארית הפליטה של צבא פקיסטאן. אל גדוד הצנחנים ההודי, במבואות דקה, הצטרף מפקד הכוח, גנרל נאגרה; הוא שלח את ראש-הלשכה שלו עם פתק למ- פקד הפקיסטאני, גנרל ניאוי, לאמור: "עבדאללה יקירי, אני כאן. המשחק תם. אני מציע שתיכנע לי ואני אדאג לך".

המיקוח על תנאי הכניעה החל למעשה כבר ב-14 בדצמבר, כשגנרל ניאוי הע- ביר תנאיו באמצעות שגרירות ארה"ב ב- דלהי. במקום למסור את השדר לממשלת הודו העדיפה השגרירות לשגר לואשינג- טון.

מבקני קורפוס מס' 33

טון. הבית-הלכן העביר את ההודעה לאי-שורו של יחיא ח'אן, בהיותו המפקד העל-יון של כוחות פקיסטאן. זה התממה, ול-בסוף אישר בבוקר ה-15 בדצמבר את ה-תנאים. רק אז העבירה השגרירות האמרי-קנית בדלהי להודים את תנאי הפסקת-האש. רמטכ"ל הודו דחה את ההצעה ל-הפסקת-אש ותבע כניעה בהתאם לאמנת ז'נבה. למחרת, 16 בדצמבר, באחת ב-צהריים, נחת ראש-המטה של הפיקוד ה-מזרחי, מיג'ור-ג'נרל ג'יקוב (יעקב) במ-סוק בדקה ובידיו הטיוטה של כתב הכני-עה. גנרל ניאזי חתם עליה בראש-יחידות. שעות אחדות לאחר מכן נכנע ניאזי ל-מפקד חזית המזרח באיצטדיון של דקה. הפקיסטאנים לא סלחו להודים על ששלחו את הגנרל היהודי לקבל את כניעתם. הם ראו בכך השפלה מכוונת של הכבוד ה-מוסלמי. ההודים עונים באמרה: „המל-חמה אכזרית“.

פעולותיהן של זרועות האויר והים

הניצחון הושג ביבשה, אולם לראשונה בתולדות הודו תרמו זרועות האויר והים תרומה נכבדה בהשגתו. ביום השני ל-קרבות השיגו ההודים עליונות אווירית מוחלטת. טייסת ה-„סייבר“ הפקיסטאנית שותקה ורוב הכוח האווירי ההודי נתפנה לפעולות אמנעה נגד התעבורה הפקיס-תאנית, להפצצת מטרות בעומק ולסיוע-קרוב לכוחות הקרקע. לאחר היוזמים ה-ראשונים הוקצו ליחידות היבשה 120 גי-חות ליממה לפיצוח מעוזים. אולם הסיוע החשוב והמפתיע ביותר ניתן על-ידי טיי-סות התובלה: צי המטוסים „Mi-4“ גישר על פני מכשולי-המים המרובים בכך ש-העביר אנשים, נשק ותחמושת לגדה ה-חוקה. התובלה האווירית נוצלה במלואה ל-תספק הכוחות על-ידי הצנחות ציוד ולפיי-נוי בפגעים.

בדרום, בשמי מפרץ בנגל, פעלו מטוסיה של נושאת-המטוסים היחידה שברשות הו-דו, „ויקראנט“. הם הפציצו את צ'יטאגונג ונמלים אחרים בבלתא, ובעיקר אניות ש-ניסו מזלן להגיע לדקה.

יעילות פעולתו של חיל-האויר נזקפת על חשבון ראיית הנולד של הפיקוד ההודי; הוא צפה מתקפה מרוכזת במערב, הסתיר את מטוסיו ויצא בהתקפת גמול. כן תרמה ליעילותו מערכת המכ"מ והתצפיות. הוט-חה אמנם ביקורת נגד חיל-האויר ההודי על

שהמטוסים הפקיסטאניים הצליחו בקלות יחסית לחדר לתחום האווירי ההודי בלי שיורטו, למרות מערכת הטילים נ"מ שבר-שותו (50 סוללות „SA-2“). אך נראה ש-עיתוי ההתקפה הפקיסטאנית הפתיע את ההודים. סביר יותר היה לזא תקפו הפקיס-תאנים עם שחר, כדי לתת שהות לגיחות חוזרות. לעומת זאת מעלים ההודים על נס את מהירות התגובה שלהם — מפציצי ה-„קנברה“ של הודו טסו בשמי פקיסטאן כבר ב-11 בערב, הישג ניכר בהתחשב ב-כך שדרושות ארבע שעות לחמם את המפ-ציץ. המפציצים ומטוסי-הקרב המשיכו כל הלילה לפעול כיחידים. הודו השיגה עליונות אווירית עוד באותו לילה (3-4 בדצמבר), כשהושמדו שלושים מטוסים פקיסטאניים ותחנת המכ"מ העיקרית ש-להם. בלילה הראשון להתקפה נפגע גם נמל קראצ'י, על בתי-הזיקוק ומכלי-הד-לק; מלאי הדלק שבהם בער שמונה ימים. ההודים ביצעו כ-500 גיחות ביום, אולם יכולתם המקסימלית היתה פי שלושה. חיל-האויר ההודי נהנה, אמנם, מעדיפות מספרית על חיל-האויר הפקיסטאני (625 מטוסים לעומת 285) אך אין ספק כי הו-דים עלו על הפקיסטאנים גם באיכות ה-טייסים וברמת התחזוקה.

ההודים טוענים כי חיל-הים שלהם היה הזרוע היחידה, שלא עלתה בכמות על יריבתה הפקיסטאנית (למעשה אף בים היתה להודים עדיפות מספרית — 55 כלים שונים לעומת 28; משחתות וצוללות במספר שה). במלחמה זו ערך הצי ה-הודי את „הצגת הבכורה“ שלו במבצע נועז בנמל קראצ'י נגד ריכוז הצי הפקיס-

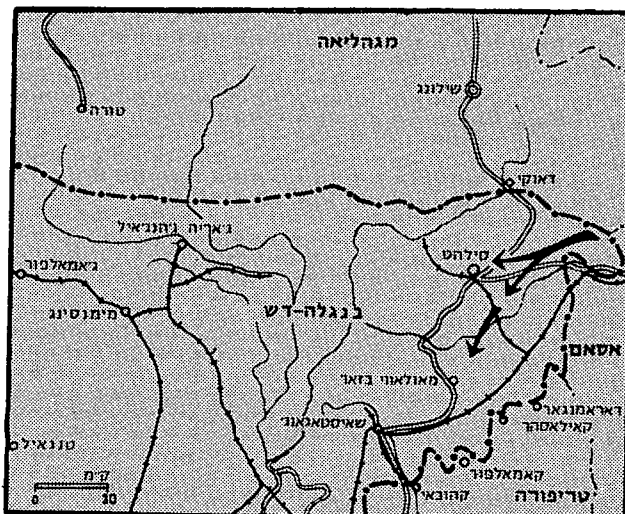
תאני. בחצות הלילה, אור ל-5 בדצמבר, התקרב כוח המשימה לנמל תוך הקפדה על דממה אלחוטית ופתח באש על ריכוז הצי הפקיסטאני. כוח המשימה ההודי הש-מיד שתי משחתות, שתי שולות-מוקשים ושלוש אניות אחרות, ולאחר זאת הפגיו את מתקני הנמל.

כעבור ארבעה ימים חזר על המבצע כוח משימה שני. יעדיו היו נמל קראצ'י ונמל נוסף, הכוח ההודי פגע בשלוש אניות נו-ספות. פריגטה נגד-צוללות הודית טוב-עה. במזרח, במפרץ בנגל, טובעה צוללת פקיסטאנית מתוצרת אמריקנית והונחתו יחידות אחדות של חי"ר הודי כדי לח-סום דרכם של כוחות פקיסטאניים, שניסו להימלט לבורמה. שתי זרועות הצי — ה-מזרחית והמערבית — קיימו הסגר ימי יעיל על נמלי פקיסטאן, ושום אניה לא הצליחה לפרוץ הסגר זה; לעומת זאת נמשכה התובלה הימית להודו באין מפריע.

התקרית הימית במישור הביין-מעצמתי — שעלולה היתה לגרום להתמודדות דוד ונלית — היתה שיגורה של יחידת הצי השביעי לאיזור הקרבות; הכוח כלל את נושאת-המטוסים הגרעינית, „אנטרפרייז“ בלוויית אניות קרב, אניות טילים ואניות נחיתה. למרבה המזל (המחבר אינו מפרש של מי) המלחמה נסתיימה וכוח המשימה פנה דרומה.

הזירה המדינית

מצבה של הודו ביורה הביין-לאומית לא היה נוח למרות תמיכה בלתי-מסויגת

התקפת קורפוס מס' 4 במחוז סילהת

הורדו

אוכלוסיה : 557,000,000
שירות בצבא : בהתנדבות

כלל הכוחות המזוינים: 980,000

חיל האוויר : 80,000 ; 625 מטוסים
קוראשון
3 טייסות של מפציצים קלים
"קנברה (1) B"
5 טייסות של מטוסי קרב-
הפצצה, "סוחוי-7"
2 טייסות של מטוסי קרב-
הפצצה "HF-24 MarutIA"
6 טייסות של מטוסי קרב-
הפצצה, "הנטר F-56"
2 טייסות של מטוסי קרב-
הפצצה, "מיסטר IV"
7 טייסות ירוט, "מיג-21"
8 טייסות ירוט, "גנאט"
1 טייסת סוור, "קנברה PR-57"
1 טייסת סוור ימי, "סופר-
קונסטלישן L-1049"
(בכל טייסת קרב : 8-25
מטוסים)

הצי : 40,000
1 נושאת מטוסים
בת 16,000 טונות
4 צוללות (לשעבר סובייטיות,
דגם "F")
2 סיירות
3 משחתות
9 משחתות מלוות (5 מהן
סובייטיות לשעבר, דגם
"פטיה")
1 פריגטה למטרות כלליות
5 פריגטות נגד צוללות
3 פריגטות נ"מ
8 שולות מוקשים לאיזור
החופים
1 אניית-נחיתה
2 ספינות-נחיתה
9 ספינות הגנה נגד נחיתה
(6 מהן בתפוסה פחותה
מ-100 טונות)

תל"ג (אומדן) ב-1970: 49
מיליארד דולר
תקציב ההגנה 1971-72: 1,656
מיליון דולר

צבא היבשה: 860,000
1 דיביזיה משוריינת
2 חטיבות משוריינות עצמאיות
13 דיביזיות חי"ר
10 דיביזיות הרריות
6 חטיבות חי"ר עצמאיות
2 חטיבות צנחנים
כ-20 יחידות ארטילריה נ"מ

טנקים בינוניים: 200
"סנטוריון" דגם 5 ו-7,
250 "שרמן", 450 "טי-54"
ו-"טי-55" 300, "ריג'איאנטה"

טנקים קלים: 150 "פט-76"
ו-100 "אמק-ס-13";
נגמ"שים: "OT-62"
ו-"MK.24A"

ארטילריה: כ-3,000 קנים,
רובם ליטראות, אך גם
350 תותחי 100 מ"מ ו-140
תותחי 130 מ"מ

טילים נ"ט: "ס.ס.10",
ו-"ס.ס.11", "אנטק"

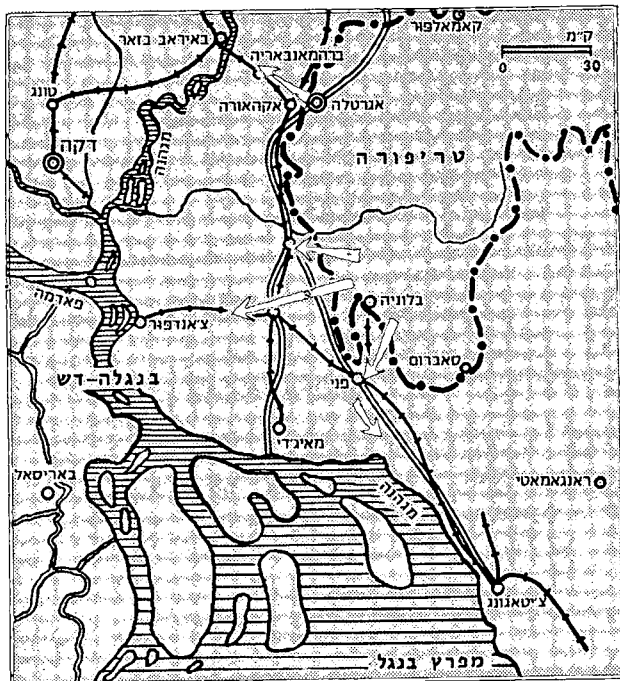
מטוסי תובלה: כ-55 "C-47",
60 "C-119", 20 "איל-14",
30 "An-12", 25 "אוטר"
12 "HS-748" ו-15 "קריבו"

מסוקים: כ-80 "MI-4", 150
"אלואט III", 10 "בל-47",
וכמה "MI-8"

טילים נ"מ: כ-50 משגרי
"ס.א.2"

כוחות צבאיים-למחצה:
כ-100,000 כוחות משמר-נבול

זרוע-האוויר של הצי כוללת:
35 מטוסי קרב, "סי-הוק",
12 מטוסי "אליזה" לסיור
ימי, 2 מסוקים, "סי-קינג"
ו-10 מסוקים, "אלואט 3".
נושאת-המטוסים יכולה לשאת
בעת ובעונה אחת 10 מטוסי
"סי-הוק", 5 מטוסי "אליזה"
ו-2 מסוקי "אלואט"

המבקע העיקרי
של קורפוס מס' 4

מצד ברה"מ ועל-אף שדעת הקהל העול-
מית גינתה את פקיסתאן על מעשיה ב-
בנגלה-דש ועל הגירוש המכוון של מיל-
יוני הינדים מאדמתה.

כשסכסוך לא נוגע להן ישירות נוטות
מדינות העולם לעוז מתונות ומיצוי דרכי
השלום עד תום, כדי שתימנע מלחמה ש-
עלולה לסבך גם אותן. ארה"ב הציעה ב-
אוג"מ, ב-5 בדצמבר, הצעת החלטה הקור-
את להפסקת-אש ולנסיגת הכוחות משט-
חים שנכבשו. אולם ברה"מ הטילה וטו
על הצעה זו ועל הצעה נוספת, שהסתפקה
בקריאה להפסקת-אש בלבד. ברה"מ הצי-
עה שמועצת-הביטחון תקרא להסדר מדי-
ני בבנגלה-דש; אך למעשה התכוונה ש-
תינתן להודו שהות להשלים את כיבושה.
ב-7 בדצמבר החליטה העצרת הכללית ב-
רוב של 104 קולות נגד 11 לקרוא להפ-
סקת-אש מיידית ולנסיגת כוחות שני הצ-
דדים. גינוי מוסוה זה להודו גרם לה ש-

פקיסתאן

אוכלוסיה : 126,300,000
שירות בצבא ; 2 שנים, סלקטיבי

כלל הכוחות המווינים :
392,000
תל"ג (אומדן) ב-1970 : 16
מיליארד דולר
תקציב ההגנה 72-1971 :
714 מיליון דולר

צבא היבשה : 365,000
2 דיביזיות משוריניות
1 חטיבה משורינית עצמאית
12 דיביזיות חי"ר (2 נוספות בשלב הקמה)
1 חטיבה להגנה נ"מ

טנקים בינוניים : 100, "מ-47",
100 "מ-48", 100 "טי-54",
50 "טי-55", 225 "טי-59"

טנקים קלים : 200, "מ-24",
75 "מ-41", 20 "פ-76",
300 נגמ"שים "מ-113"

ארטילריה : כ-900 תותחים 25
ליטראות והוביצרים 105 מ"מ
155 מ"מ ו-200 תותחי
130 מ"מ

טילים נ"ט : "קוברה"

חיל-האוויר : 17,000 ;
285 מטוסי קוראשון
1 טייסת מפציצים קלים
"איל-28"
2 טייסות מפציצים קלים
"B-57"
2 טייסות קרב-הפצצה
"מיראז' III"
8 טייסות קרב-הפצצה-הירוט
"F-86"

הצי : 10,000

4 צוללות

1 סיירת קלה/אניית אימון
2 משחתות
3 משחתות מלוות

4 טייסות ירוט, "מיג-19"
1 טייסת ירוט זבה 6
"F-104A"
1 טייסת סוור זבה 4
"BT-33A" ו-"BR-57"
(פרט ליוצאים-מהכלל
שצוינו, מונה כל טייסת
קרבת 16 מטוסים)

2 פריגטות מהירות

מטוסי תובלה : 8
"C-130B" ו-"F-27"

4 ספינות פטרול
8 שולות מוקשים לאיזור
החופים

מסוקים : 40, "סיו", "הסקי"
ו"אלואט III" 8 ו-"Mi-8",
20 מסוקים "H13"

2 ספינות פטרול קטנות (פחות
מ-100 טונות)

2 מסוקים לחילוץ מהים
"H-19"

כוחות צבאיים-למחצה :
250,000 מיליציה

סיכום

בסיכום המערכה, מאשר הגנרל ההודי שתי האשמות שהטיוח נגד הגברת גנדי : ה- אחת - ברור כי האפשרות שניאלץ לכבוש את בנגלה-דש ולסייע בכך לכו- חות השחרור של אותה ארץ נצפתה זמן- מה מראש. והאחרת - היתה זו טפשות של הגנרלים מסוג ב' ששלטו מבחינה מדינית וצבאית בפקיסתאן, שזימנו להודו את ההודמנות שחיפשה. אף-על-פי-כן, טורחים ההודים לטשטש את האינטרס ה- בטחוני-האסטרטגי שהיה להם בחיסול השליטה הפקיסתאנית בבנגל המזרחית. הפקיסתאנים אמנם סיפקו לה יותר מטיבה מוצדקת אחת לפתוח במלחמה וההתגוריות היו מרובות. אולם לדעת רבים ניתן היה לפתור את בעיית בנגלה-דש באמצעים מדיניים, כשיחיא ח'אן נעתר לדרישות ארה"ב להעניק למדינה אוטונומיה. אך ההודים העדיפו להתייחס לצעד זה כאל

התאכזבה" מחוש הצדק של אומות העו- לם. אולם היא התאושה מהר לאחר נצ- חונה בקרבות.

למרות שניתן למצוא צידוקים רבים לפ- עולתה של הודו בבנגלה-דש, דמותה כ- מדינה שוחרת שלום וכמנהיגה של המ- דינות הבלתי-מזדהות נפגמה במידת-מה מחמת מלחמה זו ומשום שנצחונה נת- אפשר הודות לתמיכתה המלאה של ברית- המועצות. הודו ניצלה מועמן של שתי מעצמות-העל, ארה"ב וסין, ומנחת-זרוען הודות למצב המיוחד בהן נמצאו - ארצות הברית שאפה להינתק ממעורבות ומהתחייבויות צבאיות באסיה וסין נמ- צאה בראשית דרכה כחברה שלישית בח- שיבות באו"מ; בסין גם התחולל באותה עת מאבק פנימי להדחת קבוצת ה"נצים" של לין-פיאו ולקביעת צו-אן לאי ליורשו של מאו.

תכסיס, ולהתעלם מאפשרות של פשרה. הודו ניהלה משחק מדיני מבוקר וזהיר כלפי המעצמות וכן כלפי הכוחות הפולי- טיים בבנגלה-דש. היא הסתירה היטב את נכונותה להתערב במאבק באורח צבאי. בבנגלה-דש לא שררה תמימות דעים - ודאי לא בראשית המאבק - בשאלה אם להסתייע בהודו במידה כה רבה עד כדי שחרור על-ידה, למעשה. גורמים פרו- סיניים בשמאל ובורגניים-ימניים במפלגת הרוב העדיפו מסיבות שונות מאבק עצ- מאי. הודו עצמה חששה בתחילה שמא בבנגלה-דש עצמאית תתבע לספח אליה את החבל המערבי של בנגל. אלא שחשש זה שוב לא הטרידה משנוכחה לדעת כי סין לא תתערב בקרבות התערבות צבאית. ההודים מייחסים את קניצחון לגאוניות הפוליטית של הגברת גנדי, לתכנון הצ- באי המעולה, לרוחם של כוחותיהם המ- ווינים ולכשרם. אלה נשאו את נס השח-

שלישית — אין להיתפס בפתח מענקים, מגושים מאיימים של מאות מיליונים. הנה סין מרותקת לבעיותיה היא, הפנימיות והחיצוניות, ואינה מבקשת לעצמה זירות שאינן חיוניות לה. ואילו הסולידריות של חבר העמים המוסלמים נתגלתה כמשענת קנה רצוף. דווקא הגדולה שבמדינות ה-איסלאם (למעט פקיסטאן), מצרים, אף סייעה בעקיפין למפלת אחותה המוסלמית. אגב אורחה, „מבצע הרכבת האוירית“ ה-רוסי טומן בחובו לקח נוסף: המורח-התמי-כון לא איבד את חשיבותו כתחנה ב,דרך להודו“ עם נפילתה של האימפריה הברי-טית, ולא כל שכן בשל ההישג הרוסי ב-תת-היבשת ההודית. חשיבות המורח-התיכון התבלטה כאן, ולא רק לגבי ברית-המועצות.

מדרך לחימתו של צבא הודו נובע לקח רב-משמעות עבורנו. צבא זה הוכיח כי למרות העבר רב-הכשלונות בעימותיו עם הפקיסטאנים ועם הסינים וחרף אולת-היד שגילה בעתות קרב, השכיל להת-אווש; הוא התנער משרידי תורות, מסו-רת ודפוסים קולוניאליים וזרים, הפגין סגנון-לחימה מקורי ונקט שיטות התוא-מות את אופיה ואת יכולתה של התשתית הלוגיסטית שלו. ואם לקח זה נמהר מדי, הרי שריר וקיים הלקה האחר — שכמות עשויה להפוך לאיכות.

הידע שבידינו אינו מפורט דיו כדי להפיק לקחים טקטיים מבוססים. אולם עובדה אחת מזדקרת לעין: אין מכשול-מים ש-הוא בבחינת סמבטיון שלא ניתן לצליחה. למרות המחסור באמצעי גישור הצליחו היהודים לצלוח נהרות שרחבם פי עשרה ויותר מרוחב התעלה; זאת בעזרת אמצע-עים המצויים במקום, על-ידי אלתורים ותוך הסתייעות בצי גדול של מסוקים.

התפתחות מאבקה של בנגלה-דש לעצ-מאות המחיש את מגבלותיה של מלחמת גרילה: אילו סמכו אנשי בנגלה-דש על כוחם בלבד היתה תבוסתם מידי צבא פקיסטאן ודאית. בתחילה אמנם סמכו על כוחם ונסתייעו בבסיס יידיותי שכן וב-עזרתו בנשק; הם הטרידו את האויב אך לא פגעו במאחזו בשטח וביכולתו לה-ביסם. בדלית-ברירה מסרו לחימי בנגלה-דש את התפקיד הראשי ל„מקצוען“; הם סיעו לו אמנם בתפקידי-משנה, וזכו, הר-דות להתערבותו, בעצמאות. האם זכתה בנגלה-דש בחירות ובריבונות שלמה — ימים יגידו.

לויטננט-גנרל א.א.ק. ניאזי מצבא פקיסטאן חותם ב-16 בדצמבר 1971 על כתב הכניעה, בנוכחות לויטננט-גנרל ג'. ס. אורורה, מפקד הפיקוד המזרחי. מיג'ור-גנרל ג'יקוב (יעקב) הוא הרביעי מימין מבין הקצינים ההודים הבכירים שעומדים מאחרי החותמים.

הודו-פקיסטאן יצרה תקדים — ברה"מ סתה ממדיניותה המוצהרת בדבר פתרון סכסוכים בדרכי שלום.

לקח שני חשוב לנו, לדעתי, מופק מיחסה של ארה"ב כלפי פקיסטאן. ארה"ב קשו-רה עם פקיסטאן בברית דו-צדדית וב-שתי בריתות רב-צדדיות; אף-על-פי-כן לא נקפה כמעט אצבע להגן על שלמותה הטריטוריאלית של בת-חסותה. אכן, ב-סירובה להישמע לעצת ארה"ב ובהתמ-דתה העיקשת במדיניות נוקשה ובמעשים שאינן להם כפרה הביאה פקיסטאן על עצ-מה צרה זו; בסכסוך זה גם לא הודהה האינטרס האמריקני עם האינטרס של פקיסטאן; עניינה של ארה"ב בהודו חז-קה שאינו נופל מדאגתה לפקיסטאן. למרות אבחנות אלה ניתן ללמוד כי ארה"ב אינה מתערבת אוטומטית לטובת מדינה שכרתה עמה ברית; אפילו היתה לה כוונה טובה להציל את שרידי צבא פקיסטאן על-ידי פיגיון באניות הצי השביעי, היא איחרה את המועד.

רור, ואילו היריב חטא בכל הפשעים ה-אפשריים נגד האנושות, נגד הצדק ונגד התבונה וההיגיון הצבאיים המקצועיים. אכן, העובדות הוכיחו את עליונותו של צבא הודו; הוא נתגלה במלחמה זו כישות חדשה, בעלת עוצמה, ביטחון עצמי וכושר ביצוע מתוכנן ומאולתר. אלא שאין לש-כוח כי עמד לצדו בעל-ברית שלא, „הת-חמק“ לנייטרליות ושתמד בו באורח מלא וגלוי.

זהו לקח ראשון בחשיבות עבורנו — ברה"מ לא מנעה מ„בת-חסותה“ שתטיל עצמה להרפתקה צבאית ולא הפסיקה ל-סייע לה. נהפוך הוא. היא הגבירה את משלוחי הנשק ב„רכבת אוירית“ דרך מצ-רים, מסוף אוקטובר ועד תחילת נובמבר, חודש לפני פרוץ המלחמה. ניתן להתנחם ולטעון כי המסקנה אינה כללית ואינה תקפה בהכרח לגבי כל „בנות חסותה“ של ברה"מ. אין גם לשכוח כי ברה"מ מעריכה שההודים ינצחו, ולא יודקו לעזרתה בכוחות צבא. אך אין להכחיש כי מלחמת

תיקון טעות

בספר „יחוד ויעוד“ — דברים על בטחון ישראל — מאת דוד בן-גוריון, שהופיע בהוצ' „מערכות“, נפלה טעות-דפוס מצערת. בעמ' 300, כשמדובר ב„גוליבר“, הוא יצחק בן-מנחם, נשבתשו הדברים ונדפס חיים במקום יצחק. ועם הקוראים הסליחה.